בפרך רבי אלעזר אמר בפה רך רבי שמואל בר נחמני אמר בפריכה [1]וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים וגו' אמר רבא בתחילה בחומר ובלבנים ולבסוף ובכל עבודה בשדה את כל עבודתם אשר עבדו בהם בפרך אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן שהיו מחליפין מלאכת אנשים לנשים ומלאכת נשים לאנשים ולמ"ד נמי התם בפה רך הכא ודאי בפריכה דרש [ב]רב עוירא בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים [ג]בשעה שהולכות לשאוב מים הקב"ה מזמן להם דגים קטנים בכדיהן ושואבות מחצה מים ומחצה דגים ובאות ושופתות שתי קדירות אחת של חמין ואחת של דגים ומוליכות אצל בעליהן לשדה ומרחיצות אותן וסכות אותן ומאכילות אותן ומשקות אותן ונזקקות להן בין שפתים שנאמר [2]אם תשכבון בין שפתים וגו' בשכר תשכבון בין שפתים זכו ישראל לביזת מצרים שנאמר [2]כנפי יונה נחפה בכסף ואברותיה בירקרק חרוץ וכיון שמתעברות באות לבתיהם וכיון שמגיע זמן מולדיהן הולכות ויולדות בשדה תחת התפוח שנאמר [3]תחת התפוח עוררתיך [ד]וגו' והקב"ה שולח משמי מרום מי שמנקיר ומשפיר אותן כחיה זו שמשפרת את הולד שנאמר [4]ומולדותיך ביום הולדת אותך לא כרת שרך ובמים לא רחצת למשעי וגו' [ה]ומלקט להן שני עגולין אחד של שמן ואחד של דבש שנאמר [5]ויניקהו דבש מסלע ושמן וגו' וכיון שמכירין בהן מצרים באין להורגן ונעשה להם נס ונבלעין בקרקע ומביאין שוורים וחורשין על גבן שנאמר [6]על גבי חרשו חורשים וגו' לאחר שהולכין היו מבצבצין ויוצאין כעשב השדה שנאמר [7]רבבה כצמח השדה נתתיך וכיון שמתגדלין באין עדרים עדרים לבתיהן שנאמר [7]ותרבי ותגדלי ותבואי בעדי עדים אל תקרי בעדי עדים אלא בעדרי עדרים וכשנגלה הקב"ה על הים הם הכירוהו תחלה שנאמר [8]זה אלי ואנוהו [9]ויאמר מלך מצרים למילדות העבריות וגו' רב ושמואל חד אמר אשה ובתה וחד אמר כלה וחמותה מ"ד אשה ובתה יוכבד ומרים ומ"ד כלה וחמותה יוכבד ואלישבע תניא כמ"ד אשה ובתה דתניא שפרה זו יוכבד ולמה נקרא שמה שפרה שמשפרת את הולד ד"א שפרה שפרו ורבו ישראל בימיה פועה זו מרים ולמה נקרא שמה פועה שהיתה פועה [ו](ומוציאה את הולד) ד"א פועה שהיתה פועה ברוח הקודש ואומרת עתידה אמי שתלד בן שמושיע את ישראל [10]ויאמר בילדכן את העבריות וגו' מאי אבנים א"ר חנן סימן גדול מסר להן אמר להן בשעה שכורעת לילד ירכותיה מצטננות כאבנים ואית דאמר כדכתיב [11]וארד בית היוצר והנה הוא עושה מלאכה על האבנים מה יוצר זה ירך מכאן וירך מכאן וסדן באמצע אף אשה ירך מכאן וירך מכאן והולד באמצע [10]אם בן הוא והמתן אותו א"ר חנינא סימן גדול מסר להן בן פניו למטה בת פניה למעלה [12]ותיראן המילדות את האלהים ולא עשו כאשר דבר אליהן וגו' להן מיבעי ליה א"ר יוסי בר' חנינא מלמד שתבען לדבר עבירה ולא נתבעו [12]ותחיין את הילדים תנא לא דיין שלא המיתו אותן אלא שהיו מספיקות להם מים ומזון [13]ותאמרן המילדות אל פרעה כי לא כנשים וגו' מאי חיות אילימא חיות ממש אטו חיה מי לא צריכה חיה אחריתי לאולודה אלא אמרו לו אומה זו כחיה נמשלה יהודה [14]גור אריה דן [15]יהי דן נחש נפתלי [16]אילה שלוחה יששכר [17]חמור גרם יוסף [18]בכור שור בנימין [19]זאב יטרף דכתיב ביה כתיב ביה ודלא כתיב ביה כתיב (ביה) [20]מה אמך לביא בין אריות רבצה וגו' [21]ויהי כי יראו המילדות את האלהים ויעש להם בתים רב ושמואל חד אמר בתי כהונה ולויה וחד אמר בתי מלכות מ"ד בתי כהונה ולויה אהרן ומשה ומ"ד בתי מלכות דוד נמי ממרים קאתי דכתיב [22]ותמת עזובה (אשת כלב) ויקח לו כלב את אפרת ותלד לו את חור וכתיב [23]ודוד בן איש אפרתי וגו': [24]וכלב בן חצרון הוליד את עזובה אשה ואת יריעות ואלה בניה ישר ושובב וארדון [25]בן יפנה הוא בן שפנה מעצת מרגלים ואכתי בן קנז הוא דכתיב [26]וילכדה עתניאל בן קנז אחי כלב [ח]אמר רבא חורגו דקנז הוה דיקא

שהיתה פועה לולד. פירש רבינו חננאל (א) לוחשת לאישה ויוצא הולד כמו שעושים אלו עכשיו כאחזי האשה:
אחרים

בפרך בפה רך. משום נדברים ובשכר עד שהרגילום לעבודה: **בפריכה.** בשברון גוף ומתנים וחזקה: ה"ג **בעבודה קשה אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן שהיו מחליפין וכו'.** וזו היא קשה שלא היו רגילים בכך: **ולמאן דאמר** (א). בפרך קמא בפה רך האי בפרך בתרא ודאי פריכה היא דהכתיב וימררו: **ושופתות.** כשמושיבין הסיר על גבי כירה קרי לה שפיתה: **אחת של חמין.** לרחוץ רגלי בעליהן בשדה: **בין שפתים.** בין מצרי השדות מקומות נמוכין. מצר גבול השדה גבוה מכאן וחבירו מכאן ומריך באמצע: **יונה.** ישראל שנאמר יונתי תמתי (שיר ו): **עוררתיך.** לצאת ממעי אמך: **חבלתך.** לשון חבלי יולדה (הושע יג): **מנקר.** מנקה: **משפר.** כמו שעושין לתינוקות ליישב את איבריהם ולתקן שניתקן מצער הלידה: **לא כרת שרך.** לא היה לך מיילדת לחתוך טיבור הולד: **למשעי.** להחליק בשר. כמו חלקת צואריו (בראשית כז) שעיעות: **עגולין.** כעין ככר עגול: **נעשה להן נס:** **רבבה כצמח השדה.** גדילים מן הארץ כצמח השדה: **ותבאי.** לבית אביך: **הם הכירוהו.** שראו שכינתו כבר: **זה אלי.** שראיתי כבר: **אלישבע.** בת עמינדב אשתו של אהרן: **שהיתה פועה לולד.** משעשעת אותו כדרך שמשחקים לתינוקות בדברים ערבים לשעשעו: **פועה.** צועקת כמו כיולדה אפעה (ישעיה מב): ה"ג **וראיתן על האבנים אמר רבי יוחנן סימן גדול מסר להן בשעה שכורעת לילד ירכותיה מצטננות כאבנים ד"א על האבנים כדכתיב וארד בית היוצר וגו' מה יוצר זה ירך מכאן כו':** **סימן גדול.** שלא תטלנו האם ותחביאנו ותאמר נפל היה זה לכם הסימן של לידה ואז תטלוהו ותהרגוהו. ד"א להכי קרי ליה למשבר של אשה אבנים דכתיב גבי יוצר כלי חרס אבנים ואשה נמי ליוצר דמיא: **סדן.** עץ עב שעליו יושב ומגלגל הכלים לעשותן בדפוס הכלי לפי גדלו וקטנו: **סימן גדול מסר להם.** וראיתן על האבנים אם בן הוא שם אתן יכולות לראות מיד אם בן הוא בלא שום הגבהה: **בן פניו למטה.** כדרך תשמישו: **בת פניה למעלה.** כדרך תשמישתה. והכי מפרש במסכת נדה (דף לא.): **אליהן.** משמע על עיסקי ביאה. לשון ויבא אליה (בראשית כט): **ותחיין.** הוה ליה למיכתב ולא המיתו הילדים ותחיין משמע שהיו מספיקין להחיותן שהיו טומנות אותן בבתיהן ומגדלות אותם: **אי נימא חיות ממש.** מילדות: **כחיה נמשלה.** וחית השדה אינה צריכה למילדת: **דכתיב ביה כתיב ביה.** מי שכתוב בו שנקרא בשם בהמה וחיה הרי כתיב בו ושאין כתיב בו הרי כתיב בכל כנסייתן יחד מה אמך לביא בין אריות רבצה אמך כנסת ישראל כולה נקראת לביאה: **אהרן ומשה.** שיצאו מיוכבד: **ותמת עזובה אשת כלב.** והיא מרים. ולקמן(ז) מפרש למה נקראת שמה עזובה. והאי ותמת שנצטרעה: **ויקח לו כלב את אפרת.** לאחר שנתרפאת חזר ולקחה לו. אלמא אפרת קרי מרים וכתיב בדוד בן איש אפרתי: **וכלב בן חצרון.** פסוק הוא בדברי הימים: (ב) **בן יפונה בן שפנה מעצת מרגלים.** תירוצא הוא דקא מתרץ. לעולם בן חצרון הוא ולמה נקרא בן יפונה על שם מעשיו: ה"ג **ואכתי בן קנז הוא:** **חורגו דקנו.** בן אשתו של קנז היה כלב ונמצא עתניאל אחיו מאמו:
דיקא

מסורת הש"ס

א) פ"א רבי עקיבא. רש"ל. ב) יומא שם., ג) שמה חבלתך אמך, ד) פ"א ותתן להם. רש"ל, ה) פ"א ל"ג, ו) [תמורה טז. ע"ש], ז) [דף יב.], ח) [וע"ע בערוך ערך פע א' ע"ש].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ולמאן דאמר נמי בפרך: (ב) ד"ה וכלב וכו' הימים הס"ד ואח"כ מ"ה בן שפנה כצ"ל ותיבות בן יפונה נמחק:

מוסף רש"י

שהיתה פועה. שפועה ומדברת והוגה לולד כדרך הנשים המפייסות תינוק הבוכה (שמות א טו). חורגו דקנז הוה. וילדה לו אמו של כלב את עתניאל (במדבר לב יב).

תורה אור השלם

1. וימררו את חייהם בעבדה קשה בחמר ובלבנים ובכל עבדה בשדה את כל עבדתם אשר עבדו בהם בפרך: שמות א יד
2. אם תשכבון בין שפתים כנפי יונה נחפה בכסף ואברותיה בירקרק חרוץ: תהלים סח יד
3. מי זאת עלה מן המדבר מתרפקת על דודה תחת התפוח עוררתיך שמה חבלתך אמך שמה חבלה ילדתך: שיר השירים ח ה
4. ומולדותיך ביום הולדת אתך לא כרת שרך ובמים לא רחצת למשעי והמלח לא המלחת והחתל לא חתלת: יחזקאל טז ד
5. ירכבהו על במתי ארץ ויאכל תנובת שדי וינקהו דבש מסלע ושמן מחלמיש צור: דברים לב יג
6. על גבי חרשו חרשים האריכו למעניתם: תהלים קכט ג
7. רבבה כצמח השדה נתתיך ותרבי ותגדלי ותבאי בעדי עדיים שדים נכנו ושערך צמח ואת ערם ועריה: יחזקאל טז ז
8. עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה זה אלי ואנוהו אלהי אבי וארממנהו: שמות טו ב
9. ויאמר מלך מצרים למילדת העברית אשר שם האחת שפרה ושם השנית פועה: שמות א טו
10. ויאמר בילדכן את העבריות וראיתן על האבנים אם בן הוא והמתן אתו ואם בת היא וחיה: שמות א טז
11. וארד בית היוצר והנה הוא עשה מלאכה על האבנים: ירמיהו יח ג
12. ותיראן המילדת את האלהים ולא עשו כאשר דבר אליהן מלך מצרים ותחיין את הילדים: שמות א יז
13. ותאמרן המילדת אל פרעה כי לא כנשים המצרית העברית כי חיות הנה בטרם תבוא אלהן המילדת וילדו: שמות א יט
14. גור אריה יהודה מטרף בני עלית כרע רבץ כאריה וכלביא מי יקימנו: בראשית מט ט
15. יהי דן נחש עלי דרך שפיפן עלי ארח הנשך עקבי סוס ויפל רכבו אחור: בראשית מט יז
16. נפתלי אילה שלחה הנתן אמרי שפר: בראשית מט כא
17. יששכר חמר גרם רבץ בין המשפתים: בראשית מט יד
18. בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו בהם עמים ינגח יחדו אפסי ארץ והם רבבות אפרים והם אלפי מנשה: דברים לג יז
19. בנימין זאב יטרף בבקר יאכל עד ולערב יחלק שלל: בראשית מט כז
20. ואמרת מה אמך לביא בין אריות רבצה בתוך כפרים רבתה גוריה: יחזקאל יט ב
21. ויהי כי יראו המילדת את האלהים ויעש להם בתים: שמות א כא
22. ותמת עזובה ויקח לו כלב את אפרת ותלד לו את חור: דברי הימים א ב יט
23. ודוד בן איש אפרתי הזה מבית לחם יהודה ושמו ישי ולו שמנה בנים והאיש בימי שאול זקן בא באנשים: שמואל א יז יב
24. וכלב בן חצרון הוליד את עזובה אשה ואת יריעות ואלה בניה ישר ושובב וארדון: דברי הימים א ב יח
25. למטה יהודה כלב בן יפנה: במדבר יג ו
26. וילכדה עתניאל בן קנז אחי כלב הקטן ממנו ויתן לו את עכסה בתו לאשה: שופטים א יג

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones